

Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi

Social Studies Lesson through the Eyes of Secondary School Students and Analysis on the Subjects Which They Want to Learn

Naşide ŞİMŞEK TAŞ¹

Muğla Sıtkı Koçman University, Institute of Educational Sciences, Social Studies Education

ABSTRACT

This research was conducted to reveal the perspectives of Secondary School 5th, 6th and 7th grade students to the Social Studies course. The study group of the research consists of 28 students studying at 5th, 6th and 7th grade in a public school in Menteşe town of Muğla province in the spring semester of 2019-2020 school year. Using qualitative research method, students' perspectives on social studies lesson and the subjects they wanted to learn in Social Studies lesson were revealed. A case study pattern was used to understand the causes and consequences of the resulting situation. The data in the study were obtained by using the semi-structured interview form tool. The findings obtained through the application of the interview form were divided into categories by performing content analysis. According to the findings it was revealed that 5th, 6th and 7th grade students mostly described the Social Studies Lesson as a lesson that teaches our life, a lesson that teaches our past, a lesson that teaches our rights and responsibilities. It was determined that the students' perspective on the Social Studies course was generally positive. The subjects that 5th, 6th and 7th grade students want to learn in the Social Studies course are categorized according to the Social Science branches that compose the lesson. The category with the highest frequency value among these categories was "history". It is concluded that the topics that students want to learn in the Social Studies lesson can be generally covered by the teaching curriculum in force, some subjects can be taught in collaboration with other courses and they can be gained through values education.

Key Words: Social studies, secondary school students, social sciences

ARTICLE INFO

Alınma Tarihi: 29.04.2020
Düzeltilmiş hali alınma tarihi: 19.05.2020
Kabul Edilme Tarihi: 19.05.2020
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 20.05.2020

¹ Corresponding author:

Title Title

nasidesimsek26@gmail.com

0539 214 77 48

Ortaokul Öğrencilerinin Gözünden Sosyal Bilgiler Dersi ve Öğrenmek İstedikleri Konular Üzerine İnceleme

Naşide ŞİMŞEK TAŞ¹

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi

ÖZET

MAKALE BİLGİSİ

Bu araştırma Ortaokul 5. 6. ve 7.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine bakış açılarını ortaya koymak için yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılının bahar döneminde Muğla ili Menteşe ilçesinde bir devlet okulunda 5. 6. ve 7. sınıfta öğrenim görmekte olan 28 öğrenci oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak öğrencilerin sosyal bilgiler dersine bakış açıları ve Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmek istedikleri konular nedenleri ile ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkan durumun neden ve sonuçlarını anlamak için durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracı kullanılarak elde edilmiştir. Görüşme formunun uygulanması ile elde edilen bulgular içerik analizi yapılarak kategorilere ayrılmıştır. Elde edilen bulgulara göre 5. 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersini en çok; hayatı öğreten bir ders, geçmişimizi öğreten bir ders, hak ve sorumluluklarımızı öğreten bir ders şeklinde betimledikleri ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine bakış açısının genel anlamda olumlu olduğu tespit edilmiştir. 5. 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmek istediği konular ise dersi oluşturan Sosyal bilim dallarına göre kategorize edilmiştir. Bu kategoriler içerisinde en yüksek frekans değerine sahip olan kategori “tarih” olmuştur. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmek istedikleri konuların genel anlamda yürürlükte olan müfredat tarafından karşılanabildiği, bazı konuların diğer derslerle iş birliği içinde verilebileceği ve değerler eğitimi ile kazandırılabilceği sonucuna varılmıştır.

*Alınma Tarihi:29.04.2020
Düzeltilmiş hali alınma tarihi: 19.05.2020
Kabul Edilme Tairhi: 19.05.2020
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 20.05.2020*

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, ortaokul öğrencileri, sosyal bilimler

¹ Sorumlu yazar iletişim bilgileri:
Yüksek Lisans Öğrencisi
nasidesimsek26@gmail.com
0539 214 77 48

Giriş

Eğitim, ülkelerin geleceği için bir mihenk taşıdır. Modern dünyada kendine yer edinmek isteyen ülkelerin yol göstericisi de uyguladıkları eğitim sistemleri olacaktır. Eğitim toplumsal olarak bireyleri topluma kazandırmak için uğraş verir. Toplumların çağdaşlaşmasında eğitimin ışığından faydalanmak gerekir.

Eğitim, çocukların sağlıklı ve verimli şekilde hayata uyum sağlamalarına yardım etmektedir. Topluma uyumlarının sağlanması için kişilerin yetenekleri eğitim ile son sınırına dek geliştirilir ve istenen davranışlar eğitim amaçları doğrultusunda değiştirilir (Akdağ, 2010: 87). Toplumda eğitim bir gereklilik olduğu gibi kişilere de değerler, bilgi ve alışkanlıklar kazandırması açısından önemlidir. Bu nedenle sosyal bilimler ve sosyal bilgiler eğitim sürecinin en önemli unsurunu oluşturmaktadır (Günay, 2010: 151).

Sosyal bilgiler dersi, vatandaşlık yetkinliklerini kazandırabilmek için edebiyat, sanat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleşmesinden meydana gelmiştir. İlk kez Amerika'da okutulmaya başlanmıştır (Tay, 2010: 17). Sosyal bilgiler dersi kısaca "toplumsal gerçekleri kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler" şeklinde tanımlanmıştır (Sönmez, 1997: 3). Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde etkin bireyler yetiştirilmesi için önem arz eden noktalara dikkat edilmesi beklenmektedir. Program içerisinde yer alan öğrenme alanlarında; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi konuları bütünleştirilmiş olarak ele alınmaktadır. Konular tarih, coğrafya, insan hakları ve vatandaşlık diye ayrı ayrı değil, disiplinler arası yaklaşımla işlenmelidir (MEB, 2018: 10). Çeşitli sosyal bilim disiplinlerinin bir araya gelmesi ile oluşan Sosyal Bilgiler, bilim dalı olarak görülmemektedir. Bu nedenle evrensel anlamda kabul gören bir tanımı yoktur (Aslan, 2016).

Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amacı öğrencileri yaşadıkları ülkenin istediği türde bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Bireyler, yaşadıkları ülkedeki rejimden etkilenerek, toplumsal değer ve normlardan etkilenmektedir (Safran, 2014: 11). Türkiye vatandaşlık eğitim programına bakıldığında ilk basamak olan ilkököl 1.2.3. sınıflarda Hayat Bilgisi dersi okutulmakta, 4.sınıfta İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin yanında Sosyal Bilgiler ders öğretimi gerçekleştirilmektedir. Ortaokul 5.6.ve 7. sınıflarda ise Sosyal Bilgiler ders öğretiminin sürdürüldüğü, 8.sınıflarda Sosyal Bilgiler dersi yerine T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin eklenmesi ile vatandaşlık eğitiminin devam ettiği görülmektedir (Öker ve Tay, 2019: 410). Ortaokul kademesinde haftada üç ders saati olarak okutulmakta olan Sosyal Bilgiler dersi, yalnızca bilgi aktarımında değil, değerler aktarımında da önemli bir yere sahiptir. Değerler eğitiminin, bu derste verilmesi önemlidir. Çünkü Sosyal Bilgiler eğitim programında yer alan konular öğrencilerin ihtiyacı olan değerleri ve farklı toplumsal değerleri öğrenmeleri açısından önem arz etmektedir (Kan,2010: 143).

Sosyal bilgiler öğretimi, demokratik vatandaşlığa bağlı olarak yetiştirilen bireylerde bazı tutum ve değerleri geliştirmeyi amaçlar. Bu nedenle aşağıdaki konular üzerine odaklanılır:

1. Başka insanlara, grup ve kültürlere, etnik, ırki ve diğer farklılıklara karşı olumlu tutum sahibi olma/geliştirme.
2. Adalet, eşitlik, otorite, katılım, gerçeklik, vatanseverlik gibi birleştirici değerlere, özgürlük, farklılık, mahremiyet, hak edilen süreç, mal ve insan hakları gibi bireysel ve kamusal değerlere bağlı olma.
3. Anayasal güvenceleri, demokratik değer ve davranışları, farklı grupların kültürümüze olan katkılarını, toplumumuz ve diğer toplumlarda bulunan sosyal, ekonomik ve siyasal kurumların görevlerini takdir etme
4. Uzlaşmazlıkları analiz ederken ve adalet, eşitlik ve demokratik değerlerde yargıya varırken değer verme sürecini kullanma

5. İnsan ilişkilerinde sorumluluk, iş birliği, başkaları için endişelenme, açık fikirlilik ve yaratıcılığın önemini bilme (Öztürk, 2009: 10).

Sosyal bilgiler dersi ile ilgili verilen bilgilerden yola çıkılarak bireye, disiplinler arası bir anlayışla sosyal bilimleri öğretmek, birleştirici birtakım değerleri içselleştirmesini sağlamak ve farklılıklara saygı duymayı kazandırmak açısından önemli bir ders olduğu dile getirilebilir. Ayrıca bireylerin sosyal çevreyle kurduğu ilişkileri geliştirerek, onları yaşama hazırlayacaktır denilebilir. Alanyazın incelendiğinde Öztürk ve Keçe (2015), gerçekleştirdikleri çalışma ile 7.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik algı ve bakış açılarını ortaya koymak istemiştir. Sosyal bilgiler dersi yalnızca 7.sınıf düzeyinde değil ortaokul kademesinde yer alan 5. 6. sınıflarda da okutulan temel dersler arasındadır. Sosyal bilgiler eğitiminin, ulusal ve uluslararası alanda bireylere katkısı büyüktür. Bu katkı göz önüne alındığında, sosyal bilgiler dersinin okutulduğu ortaokul kademesinde ki bütün sınıflarda eğitim gören öğrencilerin sosyal bilgiler dersi hakkındaki görüşlerini açığa çıkarma ve öğrenmek istedikleri konuların neler olduğunu belirleme ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Ortaokul 5.6.ve 7.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokul 5.6.ve 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi hakkında düşünceleri nelerdir?
2. Ortaokul 5.6.ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmek istedikleri konular nelerdir?

Yöntem

Model

Nitel araştırma, olayların doğal ortamda gerçekçi şekilde incelendiği, bütüncül olarak ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin takip edildiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel bir çalışma yapılarak, 5.6.ve 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersine yönelik düşünceleri görüşme soruları ile elde edildiği için durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Yin'e göre, durum çalışmasının bir formülü yoktur. Araştırma sorularınıza cevap arıyor ve mevcut durumu açıklama amacını taşıyorsanız durum çalışması yapmanız uygun olacaktır. Durum çalışması, araştırmacıların gerçek yaşam olaylarının bütünsel ve anlamlı özelliklerini korumasını sağlar (Yin, 2009: 4).

Çalışma Grubu

Bu çalışma 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Muğla ili Menteşe ilçesinde bir devlet okulunda 5. 6. ve 7. sınıfta eğitim görmekte olan 15'i kız 13 erkek toplam 28 öğrencinin görüşleri alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma grubu belirlenirken yakın ve elverişli olan örneklem grubu seçildiği için uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma öncesinde literatür taraması yapılarak Sosyal Bilgiler dersi hakkında öğrenci görüşlerinin incelendiği çalışmalar incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak Sosyal Bilgiler dersine yönelik öğrenci görüşlerinin alındığı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme, bireylerle karşılıklı konuşmalar yapılarak soru-cevap ve bireylerin beden dilinin gözlenmesi yolu ile bulguların elde edildiği bir nitel araştırma tekniğidir (Kozak, 2014). Sosyal Bilgiler dersi hakkında öğrencilerin düşüncelerini ortaya çıkarmak ve hangi konuların öğretilmesini istediklerini tespit etmek için aşağıdaki sorular oluşturulmuştur:

1. Sosyal Bilgiler dersi hakkında düşüncelerinizi yazınız.
2. Sosyal Bilgiler dersinde size hangi konuların öğretilmesini istersiniz?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ulaşmayı amaçlamaktadır. Betimsel analizde yorumlanan veriler içerik analizi ile derinlemesine irdelenir. Fark edilmeyen kavramlar içerik analizi ile keşfedilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Birinci soruya verilen cevaplar önceden kategorize edilmemiştir. Öğrenci görüşleri incelendikçe çeşitli kategoriler belirlenerek analiz edilmiştir. İkinci soruya verilen cevaplar Sosyal Bilgiler 'in ilişkili olduğu Sosyal Bilim dallarına göre kategorize edilerek, anlamsız olan cevaplar “Diğer” kategorisinde belirtilmiştir. Kategorilere ayrılan yanıtlar, frekansları bulunarak tablolar halinde sunulmuştur. Tablolarda yer alan bilgileri desteklemek ve öğrencilerin düşüncelerini yansıtmak için veri toplama aracından alıntılama yapılmıştır. Veriler yorumlanırken, öğrencilerin sınıfları, cinsiyetleri ve isimlerinin baş harfi “5-K-N.” ve “6-E-A.” şeklinde kodlanmıştır. Çalışmanın özünü bozmayacak şekilde alıntılanan bazı hatalı ve devrik cümleler düzenlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan Ortaokul 5. 6. ve 7.sınıf öğrencilerine uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler yorumlanmıştır. Ortaya çıkan bulgular frekans değerleri ile tablolar halinde sunulmuştur.

“Sosyal Bilgiler Dersi Hakkında Düşüncelerinizi Yazınız.” Sorusuna Öğrenciler Tarafından Verilen Cevaplar

Araştırmanın nitel veri toplama aşamasında oluşturulan ilk soru “Ortaokul 5. 6. ve 7.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi hakkında düşünceleri nedir?” şeklindedir. Bu soruya yönelik bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1. Ortaokul 5. 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Hakkındaki Düşünceleri

Öğrencilere Ait Düşünceler	f
Hayatı öğreten bir ders	6
Geçmişimizi öğreten bir ders	5
Hak ve sorumluluklarımızı öğreten bir ders	5
Güzel bir ders	3
Sevdiğim bir ders	2
Bilgilendirici bir ders	1
Hayatımızı kolaylaştıran bir ders	1
Bilinçli tüketici olmayı öğreten bir ders	1
Kültürümüzü öğreten bir ders	1
Kolay bir ders	1
Eğlenceli bir ders	1
Nezaket kurallarını öğreten bir ders	1
TOPLAM	28

Tablo 1 'e göre Ortaokul 5. 6. ve 7.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili düşüncelerinin 12 kategoride toplandığı ortaya çıkmıştır. Bu kategorilerden “hayatı öğreten bir ders” ifadesi 6 kez ile en çok ifade eden kategori olmuştur. Bu kategoriyi 5 kez ile “geçmişimizi öğreten bir ders”, 5 kez ile “hak ve sorumluluklarımızı öğreten bir ders”, 3 kez ile “güzel bir ders” kategorilerinin takip ettiği görülmektedir. Bu kategoriler değerlendirildiğinde

öğrencilerin sosyal bilgiler dersi hakkındaki görüşlerinin ders içeriği ile sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Ortaokul 5. 6. ve 7.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi hakkında tespit edilen görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Hayatı öğreten bir ders” kategorisine ifade örnekleri:

7-K-E:” Sosyal bilgiler dersi bize hayatı, yaşamı öğreten yararlı bir derstir.”

5-E-A: “Sosyal bilgiler dersi çok öğretici bir ders. Yardımseverliği, dostluğu, meslekleri, hayatı öğreten bir ders.”

6-E-B: “Sosyal bilgiler, bize hayatı öğretir.”

“Geçmişimizi öğreten bir ders” kategorisine ifade örnekleri:

5-K-A: “Sosyal bilgiler dersinin bize geçmişimizi anlatan bir ders olduğunu düşünüyorum.”

7-E-A: “Sosyal bilgiler, bize geçmişimizi yani tarihimizi öğreten, nereden geldiğimizi öğreten bir derstir.”

5-E-E: “İnsanlara eskiden bu topraklarda kimlerin yaşadığını öğreten bir ders. İnsanların bunu bilmesi çok iyi bir şey.”

“Hak ve sorumluluklarımızı öğreten bir ders” kategorisine ifade örnekleri:

5-K-N: “Sosyal bilgiler dersi bize etkin bir vatandaş olmayı öğretir.”

6-K-M:” Sosyal bilgiler dersi hak ve sorumluluklarımızı öğretir.”

6-K-E:” Sosyal bilgiler, haklarımızı, sorumluluklarımızı öğreten bizim için önemli bir derstir.

“Güzel bir ders” kategorisine ifade örnekleri

5-E-K:” Sosyal bilgiler dersinin güzel bir ders olduğunu düşünüyorum, öğretmenimizi de çok seviyorum.”

6-K-E: “Sosyal bilgiler hakkında düşüncelerim arasında öğretmenimizin anlatımıyla birlikte güzel bir ders olmasıdır.”

“Bilinçli tüketici olmayı öğreten bir ders” kategorisine ifade örnekleri:

5-K-P:” Sosyal bilgiler dersi bilinçli tüketici olmayı öğretir.”

“Bilgilendirici bir ders” kategorisine ifade örnekleri:

7-K-E: “Sosyal bilgiler dersini bilmediğim şeyleri öğrettiği için bilgilendirici buluyorum.”

Nezaket kurallarını öğreten bir ders” kategorisine ifade örnekleri:

5-E-M: “Sosyal bilgiler hakkında düşündüğüm nezaket kurallarını bize öğretmesidir.”

“Sosyal Bilgiler Dersinde Size Hangi Konuların Öğretilmesini İstersiniz?”

Sorusuna Öğrenciler Tarafından Verilen Cevaplar

Araştırmanın nitel veri toplama aşamasında oluşturulan ikinci soru “Ortaokul 5. 6. ve 7.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmek istedikleri konular nelerdir?” şeklindedir. Bu soruya yönelik bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Ortaokul 5. 6. Ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenmek İstedikleri Konular Hakkındaki Düşünceleri

Öğrenci Düşünceleri ile İlgili Sosyal Bilim Dalları	f
Tarih	9
Coğrafya	4
Sosyoloji	2
Psikoloji	2
Siyaset	1
Diğer	10
TOPLAM	28

Tablo 2 'ye göre Ortaokul 5. 6. ve 7.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmek istedikleri konular hakkındaki düşüncelerinin "Sosyal bilimler" kategorisi altında 5 alt kategoriye ayrıldığı görülmüştür. Sosyal bilimler kategorileri içerisinde herhangi biriyle ilişkilendirilemeyen düşünceler ise "Diğer" kategorisi altında gösterilmiştir." Tarih" kategorisi ile ilgili konular dokuz kez, "Coğrafya" kategorisi ile ilgili konular dört kez, "Sosyoloji" ve "Psikoloji" kategorilerinin ikişer kez, "Siyaset" kategorisinin ise birer kez, "Diğer" kategorisinin ise on kez ifade edildiği ortaya çıkmıştır. Ortaokul 5. 6. ve 7.sınıf öğrencilerine ait Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmek istedikleri konular hakkında tespit edilen görüşlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

"Tarih" kategorisine ifade örnekleri:

6-K-E: "Osmanlı Devleti ile ilgili konuların öğretilmesini isterim."

7-K-E: "İlk kıyafetin kim tarafından ne zaman yapıldığının öğretilmesini isterim."

5-K-A: "Sosyal bilgiler dersinde, eski yıllarda var olan olayların öğretilmesini isterdim."

6-K-H: "Moğolların öğretilmesini isterdim."

"Coğrafya" kategorisine ifade örnekleri:

5-E-A: "Sosyal bilgiler dersinde futbolcuların ülkeleriyle ilgili konuların anlatılmasını isterim."

5-E-E: "Sosyal bilgiler dersinde öğretmenimizin bizlere ağaç bakımını ve hayvancılığı öğretmesini isterdim."

5-E-Ö: "Yaşadığım yerin saklı kalan yerlerini, gizemlerini öğrenmek isterdim"

"Sosyoloji" kategorisine ifade örnekleri:

5-K-P: "İnternet kullanımı ile ilgili toplumu bilgilendiren çalışmaları öğrenmek isterdim."

7-E-S: "Dayanışma ve yardımseverlik ile ilgili konuları öğrenmek istiyorum."

"Psikoloji" kategorisine ifade örnekleri:

5-K-E: "Sosyal bilgiler dersinde nasıl sorumluluk sahibi olunması gerektiğinin öğretilmesini isterdim."

"Siyaset" kategorisine ifade örnekleri:

7-E-A: "Sosyal bilgiler dersinde bugüne kadar görev yapmış olan tüm cumhurbaşkanlarımızı ve başbakanlarımızı öğrenmek isterdim. Onların neler yaptıklarını bilmek isterdim."

"Diğer" kategorisine ifade örnekleri:

7-K-E: "Ben dersi renklendirecek konular, eğlence ve aktiviteler isterdim."

6-K-H: "Normalde gördüğümüz konulardan daha ilginç ve dikkat çekici konuların öğretilmesini isterdim."

6-E-Y: "Sosyal bilgiler dersinde öğretilenlerden kendimce memnunum. Fakat her sene bir önceki yılın konularının tekrar edildiğini fark ettim. Konuların çeşitlendirilmesi bizim için daha iyi olacaktır."

Sonuç ve Tartışma

Ortaokul 5. 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi hakkındaki düşüncelerinin 12 farklı kategori altında toplandığı tespit edilmiştir.

Bu kategorilerden "hayatı öğreten bir ders (6)" en çok ifade edilen kategori olduğu, bu kategoriye "geçmişimizi öğreten bir ders (5)" ve "hak ve sorumluluklarımızı öğreten bir ders (5)" kategorilerinin takip ettiği tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersinin öğrenciler tarafından "hayatı öğreten bir ders" olarak ifade edilmesi, ders içeriğinde toplum sorunlarının yer aldığına göstergesidir şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca öğrenci ifadelerinde yer alan "geçmişimizi

öğreten bir ders” ve “hak ve sorumluluklarımı öğreten bir ders” ifadeleri, Sosyal Bilgiler öğretim programının özel amaçlarının bireylere kazandırıldığının göstergesidir. Nitekim, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri, Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2018: 7).

Ortaokul 5. 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi hakkındaki düşüncelerinden “güzel bir ders (3)”, “sevdiğim bir ders (2)”, “bilgilendirici bir ders (1)”, “hayatımızı kolaylaştıran bir ders (1)”, “kolay bir ders (1)”, “eğlenceli bir ders (1)” ifadeleri öğrencilerin derse karşı olumlu tutuma sahip olduklarının göstergesi olarak kabul edilebilir. Yılmaz ve Şeker (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Sosyal Bilgiler dersine karşı, öğrencilerin genel olarak olumlu tutum geliştirdiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda iki çalışma arasında paralel sonuçlar ortaya çıkmıştır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde 7 farklı öğrenme alanı kapsamında içeriğin düzenlendiği görülmüştür. Ortaokul 5. 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi hakkındaki düşünceleri arasında “kültürümüzü öğreten bir ders (1)” ifadesi “Kültür ve Miras” öğrenme alanını, “bilinçli tüketici olmayı öğreten bir ders (1)” ifadesi “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanını, “nezaket kurallarını öğreten bir ders (1)” ifadesinin ise “Birey ve Toplum” öğrenme alanını işaret ettiği görülmektedir. Öğrencilere ait düşüncelerin ders içeriği ile yakından ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışma bulguları değerlendirildiğinde öğrencilerin sosyal bilgiler dersine bakış açısı sınırlı kalmıştır. Sosyal bilgiler ders içeriği ve programı ile paralel düşüncelere sahip olan öğrencilerin çeşitli etkinlikler yapılarak sosyal bilgiler dersine bakış açıları genişletilmelidir.

Ortaokul 5. 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenmek istedikleri konuların 5 farklı Sosyal Bilim dalı altında toplandığı ortaya çıkmıştır. Sosyal Bilim dallarından herhangi birine ait olmayan veriler ise “diğer” kategorisinde yer almıştır. Bu kategoriler içerisinde en çok ifade edilenin “tarih (9)” olduğu bu kategoriyi “coğrafya (4)” ve “sosyoloji (2) kategorilerinin takip ettiği tespit edilmiştir. “Tarih” kategorisi ile ilgili öğrenmek istenilen konuların Sosyal Bilgiler müfredatında yer aldığı, sarmal şekilde hazırlanan program nedeniyle her sınıf düzeyinde konuların genişletilerek öğretildiği söylenebilir. Nitekim, 5. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında Türk devletlerinin anlatıldığı “Kültür ve Miras” adlı doğrudan bir öğrenme alanı mevcuttur. Bazı öğrenciler ise “tarih” sosyal bilim dalı ile ilgili olmakla birlikte müfredatta yer almayan konuların öğretilmesini istemiştir. 6-K-H kodlu 6.sınıf öğrencisinin “Moğolların öğretilmesini isterdim.” şeklindeki ifadesi bunu gözler önüne sermektedir.

5. 6.ve 7.sınıf öğrencilerinin verdiği cevaplara göre “coğrafya” kategorisinde öğrenmek istedikleri bilgilerin müfredatta kısmen yer aldığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” isimli ünite de öğrenilmek istenen konuların yer aldığı görülmüştür. “Coğrafya” kategorisine ait bazı ifadelerin ise, öğrencilerin kişisel ilgisinden kaynaklı olduğu söylenebilir. 5-E-A kodlu 5.sınıf öğrencisinin “Sosyal bilgiler dersinde futbolcuların ülkeleriyle ilgili konuların anlatılmasını isterim.” şeklinde belirttiği ifade şeklindeki ifadesi bu durumun göstergesidir. Sosyal bilgiler öğretiminde, Beden Eğitimi ve Spor dersi ile iş birliği yapılarak içerik ve etkinlikler çeşitlendirilebilir.

Sosyal bilgiler dersinde “sosyoloji” kategorisine ait konuları öğrenmek isteyen öğrenci ifadeleri değerlendirildiğinde, ilgili konuların halihazırdaki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer aldığı anlaşılmaktadır. Öğretim programı kapsamında yer alan “Bilim, Teknoloji ve Toplum” isimli ünite de bilinçli teknoloji kullanımı ile ilgili bilgiler verilmektedir. 5-K-P kodlu 5.sınıf öğrencisinin “İnternet kullanımı ile ilgili toplumu bilgilendiren çalışmaları öğrenmek isterdim.” şeklindeki ifadesi dersin içeriği ile ilgili konuları öğrenmek istediğini

göstermektedir. Ayrıca değerler eğitimi kapsamında yer alan “dayanışma” ve “yardımseverlik” değerleri, Sosyal bilgiler öğretim programında yer almaktadır. Aynı zamanda programda yer alan “Birey ve Toplum” ünitesinde kazandırılması hedeflenen “Dayanışma ve Yardımseverlik” değerleridir. 7-E-S kodlu öğrencinin “Dayanışma ve yardımseverlik ile ilgili konuları öğrenmek istiyorum.” şeklindeki ifadesi Sosyal Bilgiler ders içeriği ile ilişkili olan değerler kapsamında yer almaktadır.

Sosyal bilgiler dersinde “psikoloji” kategorisine ait konuları öğrenmek isteyen öğrenci ifadesinin, ders öğretiminde yer alan değer öğretimi ile ilgili olduğu görülmüştür. 5-K-E kodlu 5.sınıf öğrencisinin “Sosyal bilgiler dersinde nasıl sorumluluk sahibi olunması gerektiğinin öğretilmesini isterdim.” şeklindeki ifadesi “Sorumluluk” değerini ve bu değeri kişisel hayatına odaklamak, kazanmak ve içselleştirmek istediğini göstermektedir. Sosyal bilgiler öğretim programında öğrenme alanları ile ilişkilendirilen sorumluluk değeri öğretilmektedir.

Sosyal bilim dalları arasında yer alan “Siyaset” kategorisinde öğrenilmek istenen bilgilerin derse ait öğretim programında yer aldığı tespit edilmiştir. 7-E-A kodlu 7.sınıf öğrencisinin “Sosyal bilgiler dersinde bugüne kadar görev yapmış olan tüm cumhurbaşkanlarımızı ve başbakanlarımızı öğrenmek isterdim. Onların neler yaptıklarını bilmek isterdim.” şeklindeki ifadesi değerlendirildiğinde 7.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan “Yaşayan Demokrasi” isimli ünite de öğrenilmek istenilen bilgilerin bulunduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler dersinde öğrenmek istenilenlere dair verilen cevaplardan içerikle ilişkisiz bulunanlar “Diğer” kategorisinde toplanmıştır. Bu kategoride yer alan söz konusu ifadelerin, ders esnasında kullanılacak yöntem ve tekniklerle ilgili olduğu söylenebilir. 7-K-E kodlu 7.sınıf öğrencisinin “Ben dersi renklendirecek konular, eğlence ve aktiviteler isterdim.” şeklinde verdiği ifade bunun kanıtıdır.

Bu araştırmada Ortaokul 5. 6. ve 7.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik görüşleri genel anlamda değerlendirildiğinde, ders hakkında olumlu düşüncelere sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Yapılacak farklı çalışmalar ile ortaokul öğrencilerinin diğer derslere yönelik bakış açıları incelenmelidir. Böylece öğrencilerin sosyal bilgiler dersi hakkındaki düşünceleri ile diğer derslere bakış açıları karşılaştırmalı olarak ortaya konulabilir. Aynı zamanda sosyal bilgiler dersinde öğrenmek istedikleri konulara ait bulgular değerlendirildiğinde, ifade edilen hemen hemen tüm konuların müfredatta yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilim disiplinleri arasında bulunan ekonomi, sanat tarihi, felsefe, antropoloji alanları ile ilgili konuların ise öğretim programında var olmasına rağmen öğrenciler tarafından merak edilen konular arasında olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Öneriler

Sosyal bilim dalları içerisinde yer alan “antropoloji”, “felsefe”, “sanat tarihi”, “ekonomi” alanları hakkında herhangi öğrenmek istenilen bir konuya rastlanmaması, öğrencilerin derse olan bakış açısının kısıtlı olduğu görülmüştür. Yapılacak bir çalışma ile öğrencilerin sosyal bilimlere dair görüşleri geniş kapsamlı olarak incelenebilir.

Ortaokul 5. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında Sosyal Bilim disiplinleri ile ilgili etkinliklerin sayısı artırılmalıdır.

Sosyal bilgiler dersinde öğrenmek istenilen konularla ilgili sonuçlardan yola çıkıldığında ilgili çevre gezisi etkinliklerine öncelik verilerek coğrafya, sivil toplum kuruluşları ile iş birliğini artırarak sosyoloji disiplinleri ile ilgili çalışmaların artırılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akdağ, H. & Taşkaya, S., M. (2010). Vatandaşlık ve insan haklarımız eğitiminin sosyal bilgiler öğretimindeki yeri. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), Sosyal Bilgilerin Temelleri (s.85-108). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Aslan, E. (2016). Geçmişten günümüze sosyal bilgiler. Dilek D. (Ed.), Sosyal Bilgiler Eğitimi (s. 4-40). Ankara: Vadi Grup Ciltevi A.Ş.
- Günay, M. (2010). Bilim felsefesi ve eğitim felsefesi bağlamında sosyal bilgiler. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), Sosyal Bilgilerin Temelleri (s.151-172). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal Bilgiler dersi ve değerler eğitimi. Milli Eğitim Dergisi, 40(187), 138-145.
- Kozak, M. (2014). Bilimsel araştırma: tasarım, yazım ve yayım teknikleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). “Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı, “04 Mart 2020 tarihinde erişildi. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%BOLG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>
- Öker, D. & Tay, B. (2019). İlkokul öğrencilerinin gözünden hayat bilgisi dersi ve öğrenmek istedikleri konular. Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 5 (3), 409-425.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. Öztürk, C. (Ed.). Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, (s. 1-31). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, T. & Keçe, M. (2015). 7. sınıf öğrencilerinin bakış açısıyla Sosyal Bilgiler. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2015(5), 298-310. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/goputeb/issue/34517/385022>
- Safran, M. (2014). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi (s.1- 18), Ankara: Ayrıntı Basım Yayın ve Matbaacılık Ltd. Şti.
- Sönmez, V. (1997). Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tay, B. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugüne ve yarını. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), Sosyal Bilgilerin Temelleri (s.3-20). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, K. & Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgilere karşı tutumlarının incelenmesi. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 3(11), 34-50.
- Yin, R. K. (2003). Case study research (designed methods). California, CA: Sage Publication.